

Directorate of Distance Education

(B.R.A. Bihar University, Muzaffarpur)

P.G. 1st Semester Examination 2016

January Session 2016-18

Sub:- Sanskrit (Paper 1)

Model Papers

1. ऋग्वेदाचार्यैः विश्वामित्रनदीसंवाहुः
2. उषःसूक्तस्यसार्थंशा.
3. सौमदेवता चरित्रवर्णनम् ।
4. ऋग्वेदीय मन्त्रव्याख्यानम् -
 - (क) यः पृथिवीं न्यषामाजामयुं हृद् यः पर्वतान् प्रकृषितां अरुणात् ।
यो अन्तरिक्षं विममेवरीयो यो यामस्तम्नात् स जनासङ्घः ।
 - (ख) त्रैनेमा विश्वाच्चवण कृतानि योदासं वर्णमप्यरं गुराहः ।
श्वघ्नीव यो जिगीर्षो लक्ष्मादर्यः पुण्यानि स जनासङ्घः ।
 - (ग) अस्याश्वासाः प्रदिशि अल्पगावो अल्पग्रामा अल्पविश्वैरथासः ।
यः सूर्यं च उषसं जजान यो अपां नेता स जनासङ्घः ।
 - (घ) अस्तस्तन्म सदसा विज्जो अजान् शृष्टस्पतिस्त्रिष्यस्त्रैरेवेण
तं प्रत्नास ऋषयो दीपमानाः पुंसं विप्रा दप्यरे मन्प्रजिह्वम् ।
 - (ङ) प्र पर्वतानामुच्यते उपस्थादश्वे द्वे विषिते शसमाने
गावैश्च भुम्भे मातरा रिशणे विपाद्दुतुपी पयसा जवेते ।
5. यजुर्वेदीयाणामन्त्रव्याख्यानम् -
 - (क) भजजाग्रतो दूरगुर्यति देवं तदु सुप्तस्य तथैवेति ।
दूरङ्गमं ज्योतिषां ज्योतिरेकं तन्मे मनः शिवसाङ्गुल्यमस्तु ।
 - (ख) सना च मा सन्नितिश्चाकतां प्रजापतेर्दुहितरौ संविदाने ।
येना सङ्गाच्छा उप मा स शिक्षाच्चारु वदानिपितरः सङ्गातेषु
 - (ग) विद्वन्ते सभे नाम नरिष्य नाम वा अस्मि ।
ये ते के च समासदस्ते मे सन्तु सवाचसः ।
 - (घ)
6. उपनिषन्मन्त्राः -
 - (क) ईशावास्यमिदं सर्वं यदिकञ्च जगत्पांजनात् ।
तेन ह्यकैण भुव्जीयाः मा गृह्यः मत्स्यसिद्धयम् ।
 - (ख) कुर्वन्नेवेह कर्माणि जिजीविषेच्छतं समाः ।
श्वं च्चदि नान्यथेतोडस्ति न कर्म लिप्यते वरे ।
 - (ग) अण्णाक्षयं शक्तिवमानि भूतानि जायन्ते । अण्णेन जातानि
जीयन्ति अण्णं प्रयन्त्यामि संविशन्तीति ।

(2)

7. (क) उपनिषत्सु ईशावास्योपनिषद्: प्रहस्यत्

(ख) शृगुयस्य संवादात् प्राप्तौ पदेभ्यः ।

8. (क) शब्दोड्भिर्यः मित्यौ वेति निरुक्तमतसमीक्षा ।

(ख) तद्यान्पेताकि चत्वारि पदजातानि. गोभारुपाते चोपसर्ग-
निपाताश्च तानीमानि भवन्ति ।

9. निरुक्तवाच्यरूप भवत्संज्ञात् :-

(क) व्याप्तिरुत्पत्तु वाच्यरूप

(ख) पुत्रपविद्या जगिरथरात् कर्मसम्पत्तिर्मन्त्रोक्त

(ग) उच्यते च्याः पदार्थाः भवन्तीति वाच्यः

(घ) उच्यते च्ये ह्येषु निपतन्तीति निपातरूपः ।

— X —

Directorate of Distance Education

(B.R.A. Bihar University, Muzaffarpur)

P.G. 1st Semester Examination 2016

January Session 2016-18

Sub:- Sanskrit (Paper 2)

Model Papers

1. निम्न सूत्राणां लोकार्हाणं व्याख्या कार्या :—
 - (क) हलन्त्यम् (ख) भूवादेशो धात्वः (ग) भूवादेशस्य वचनोऽनुवाचिकः
 - (घ) भवेति विभाषा (ङ) अदर्शनं लोपः (च) वृद्धिरादेशः
 - (छ) विरामोऽवसानम् (ज) वृद्धिरादेशः (झ) परः सन्निर्घः संज्ञितः
 - (ञ) अन्तोऽन्त्यादिभिः (ट) दांदाद्यदापुं (थ) शेषां व्यस्यति
 - (द) भू इत्याद्यां नदी (ड) अजयतः ह्यसा (णम्) (ं) अलोऽन्त्यात् पूर्वोपधा
2. निम्न सूत्राणां लोकार्हाणं व्याख्या कार्या :—
 - (क) कर्तुरीकृतत्वम् कर्म (ख) अकथितं च (ग) कालाद्यन्तरेत्यत्र लोपोऽपि
 - (घ) उपान्वयदाह्वयम् (ङ) साध्यकत्वम् कालम् (च) इत्यन्तरेत्यत्र लोपोऽपि
 - (छ) ह्यन्तोऽप्यन्तम् (ज) अन्तोऽप्यन्तम् (झ) धारिकृतमर्ताः
 - (ञ) ध्रुवमपापेऽपादात्तम् (ट) धर्मी शेषे (थ) भुवः पुत्रवः
 - (द) यत्तु यत्तु च निर्धारणम् (ड) पञ्चमी चिञ्चकम् ।
3. रेखाङ्कितपदानां संस्कृतभाषया साधुं समाधेयम् :—
 - (क) अविशेते वेकृणो हारिः । (ख) अग्निजिपिवाले वनमारुम् ।
 - (ग) बलिं धान्ये भुज्याम् । (घ) दूरये शौचते चक्रिः (ङ) अञ्जय स्वाहा ।
 - (च) व्याघ्राद्विभेति । (छ) अजयतः कर्ता हृष्याः । (ज) कर्तुं यास्ये ।
 - (झ) गवां गोभु वा हृष्या बहुश्रीरा ।
4. निम्न सूत्राणां लोकार्हाणं व्याख्या कार्या :—
 - (क) इकी भवति (ख) आदृग्वाः (ग) उडः पदान्तादति (ङ) लुना लुः
 - (घ) विभर्तनीपद्ये हः (च) अन्वयीनां वे चाञ्चल (ज) नदीचिञ्च
 - (झ) वृत्तीना लक्ष्मणार्थेन गुणवचनेन (ञ) लक्ष्मी (ञ) लुगाञ्च कर्त्तरी
 - (न) उपमितं व्याघ्रादिभिः सामान्यापदेशे (थ) विशेषां विशेष्टेण बहुलम्
 - (द) उपमाजानि सामान्यवचनेः (ड) चार्थे कर्त्तः (ं) शौचात् कर्त्तरी
 - परस्मैपदम् (ट) सार्वदातुकार्थदातुकर्त्तः (ड) परस्मै लिट्
5. निम्न पञ्चोपायां संस्कृतभाषया साधुनिका कार्या :—
 - (क) सद्युपायः (ख) लाकृतिः (ग) उभैरुः (घ) डाङ्गोयः (ङ) चापकः
 - (च) वागीशः (छ) अकिहरी (ज) त्रिमुनि (झ) पुष्पव्याङ्गः (ञ) पितरौ
 - (न) भवति (य) भवामि (द) भवतु (ड) एवैते (ं) उदात्ताम् ।
6. निम्न सूत्राणां लोकार्हाणं व्याख्या कार्या :—
 - (क) कर्त्तरी कर्मव्यतिहारौ (ख) परिश्रमैश्चः क्रियः (ग) आङ्गो वेदमात्रविहरण
 - (घ) अकर्मकान्च (ङ) उडिआं नपः (च) वेः शककर्मणः (छ) उपपद्यते वाः
 - (ज) विभाषा विप्रलापे (झ) भुज्याऽन्वये (ञ) उदात्तम् (ं) लोकार्हाण
 - (न) अनुपलब्धाः (य) अनुपलब्धां लुङ् (द) परस्मैपदम् (ड) उदात्तम्
 - (ं) निगाण चञ्चल चार्थे चञ्चलम् ।
7. निम्न पञ्चोपायां साधुनिका पददर्शनीया :—
 - (क) व्यतिलुनीते (ख) व्यतिलुनीते (ग) निविशते (घ) आयच्छते
 - (ङ) आकृमते भूर्गः (च) शतमपजाशीते (छ) अग्निजिपति
 - (ज) पुष्यति (झ) विरमति (ञ) औजयति ।

Directorate of Distance Education

(B.R.A. Bihar University, Muzaffarpur)

P.G. 1st Semester Examination 2016

January Session 2016-18

Sub:- Sanskrit (Paper 3)

Model Papers

1. तर्कभाषाकारस्य केशवमिश्रस्य परिचयो देयः ।
2. तर्कभाषाकारस्यमतं प्रत्यक्षप्रमाणं विविच्य प्रत्यक्षीकरणस्य प्रक्रिया प्रदर्शनीया ।
3. अनुमानप्रमाणं विवेचनीयम् ।
4. तर्कभाषामधिकृत्य कारणस्वरूपं तदभेदाच्च विवेचनीयम् ।
5. तर्कभाषामाश्रित्य प्रमाणलक्षणं तदभेदाच्च प्रतिपादनीयम् ।
6. सांख्यकारिकाया वैशिष्ट्यं प्रतिपाद्य ईश्वरकृष्णस्य परिचयो देयः ।
7. दुःखत्रयम् विवेचनीयम् ।
8. सांख्यमतमवलम्ब्य सत्कार्यवादः समीक्षणीयः ।
9. प्रकृतिशक्ति कार्या ।
10. पुष्पवहुत्व साधनाय युक्त्यः विवेचनीयः ।
11. गुणत्रयवादः समीक्षणीयः ।
12. वेदान्तसारग्रन्थस्य वैशिष्ट्यं उपस्थापनीयम् ।
13. अनुबन्धचतुष्टयं प्रतिपादनीयम् ।
14. 'अधिकारी तु साधनचतुष्टयसम्पन्नः प्रमाता' - इत्युक्तिः विवेचनीया ।
15. अज्ञानस्य स्वरूपं प्रकटनीयम् ।
16. पञ्चीकरणस्य प्रक्रिया प्रदर्शनीया ।
17. ब्रह्मस्वरूपं प्रतिपादनीयम् ।
18. अधस्तनेषु विषयेषु टिप्पण्यः लेख्याः -
 (i) प्रमा (ii) अप्रमा (iii) समवाय सम्बन्धः (iv) अन्यथासिद्धाः
 (v) त्रिविधं दुःखम् (vi) सत्कार्यवादः (vii) अद्यारोपः (viii) अपवादः
 (ix) सदानन्दयोगीन्द्रः (x) अपवादः (xi) आवरणशक्तिः (xii) विक्षेपशक्तिः
 (xiii) केशवमिश्रः (xiv) ईश्वरकृष्णः ।

Directorate of Distance Education

(B.R.A. Bihar University, Muzaffarpur)

P.G. 1st Semester Examination 2016

January Session 2016-18

Sub:- Sanskrit (Paper 4)

Model Papers

- 1) भ्रमरानुसारं काव्यभेदान् वर्णयत
- 2) रसरूपं स्वरूपं तदेवैवमित्युक्तं च करणीयम्
- 3) गुणालंकारयोः मध्ये अथ विनिर्णयं करणीयम्
- 4) वाङ्मयस्य रससूत्रव्याख्यानं प्रहृष्टीकरणीयम्
- 5) भट्टकौन्त्यय-रससूत्रं व्याख्या उपलब्धापनीयम्
- 6) 'भाष्यसौमिः प्रसादाशब्दाश्च-त्रयस्त्रयं पुनर्देशः' इत्यस्य व्याख्यानं करणीयम्
- 7) भ्रमरानुसारं काव्यकारणानि विवेचनीयानि
- 8) भ्रमरानुसारं काव्यत्वानुपं समीक्ष्यताम्
- 9) 'शार्ङ्गं गण्यं रसाः सृष्टाः' इत्यस्य वर्णनं करणीयम्
- 10) काव्यश्रगस्त्रय इतिहासे भ्रमरस्य स्थानं विनिर्णयत
- 11) व्यञ्जनात्वात्परं व्यञ्जनाय अभिध्यामूलं व्यञ्जना विनिर्णयत
- 12) दीपत्यन्वयपरं विनिर्णय वाक्य दोषं विवेचनीयम्
- 13) अथोक्तिविवेचनानामुदाहरणं दीप्यते विवेचनं करणीयम्
- 14) विवेचनीयः (२०) लक्ष्मण- (२१) काव्यलिङ्गम्- (२२) विभावना
(२३) विद्यया (२४) अनन्वयः (२५) दृष्टान्त- (२६) यमकं
(२७) वक्रोक्तिः (२८) सन्निवेश- (२९) तन्दीप्तः
- 14) काव्यशास्त्रेषु आनन्दवर्द्धनस्य योगदानं वर्णयत
- 15) स्वर्गः लक्षणं विवेचनीयम्
- 16) आनन्दवर्द्धनस्य जीवनपरिचयः दीयत
- 17) स्वर्ग्यालोकसिद्धा स्वर्गः ग्राह्यत्वम प्रतिपाद्यताम्
- 18) स्वर्ग्यालोकमते प्रतीयमानस्वरूपं विवेचनीयम्
- 19) 'तत्त्वाभावो जगदुत्पत्तेर' इत्यस्य विवेचनं करणीयम्
- 20) व्याख्यानं करणीयम्
- (क) काव्यप्रकाशस्य -
(क) स्वाभिभावात् रसः स्वतः
(२२) काव्यप्रकाशस्य प्रयुक्तम्

- (७) विभावानुभावप्रविचारीभाव संयोगादुस विव्यतिः ।
 (८) संकेतिव श्युतभेदा जात्याजातिरेव वा ।
 (९) ज्ञानस्य विषयः स्वयः फलमन्यदुदाहृतम् ।

II ध्वन्यालोक से

- (क) काव्यात्मा ध्वनिरिति श्रुत्यर्थः समाख्यात पूर्वः ।
 (ख) काव्य इन्द्र विद्योगीत्वः श्लोकः शीकत्वमागतः ।
 (ग) श्रुत्या तत्त्वार्थदशिन्यां कश्चित्पेवायं भासते ।
 (घ) शौर्यशतद्वयमित्यसामर्थ्यं योऽपि शब्दश्च कश्चन ।
 (ङ) तद्वत्सचेतसां शौर्या वाच्यार्थविमुखात्मनाम् ।